

Προπτυχιακή Εργασία

Δρακοπούλου Γεωργία- Μακαρία

Διαπλοκή και Διαφάνεια. (Οι Ρυθμίσεις του άρθρου 14 παρ. 9 του Σ.)

Εισαγωγική προσέγγιση του θέματος

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει. Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσων ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου καταλαμβάνει και κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα, όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες. Νόμος ορίζει τις ειδικότερες ρυθμίσεις, τις κυρώσεις που μπορεί να φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, καθώς και τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής και καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων.

Έχοντας εκθέσει την παράγραφο 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος μπορούμε να ξεκινήσουμε την προσέγγιση του ιδιαίτερα ευαίσθητου και άκρας επίκαιρου θέματος της διαπλοκής και κατά επέκταση της καταπολέμησης της, δηλαδή της διαφάνειας.

Οφείλουμε όμως, προτού εισχωρήσουμε στην διεξοδική μελέτη και ενδελεχή έρευνα του ευαίσθητου θέματος, για να μπορέσουμε να έχουμε μια σφαιρική εικόνα να το ερμηνεύσουμε εκτός όλων των άλλων και συστηματικά. Πρέπει δηλαδή να δούμε την θέση που κατέχει μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο του Συντάγματος, και να αναλύσουμε την σπουδαιότητα που έχει η συγκεκριμένη διάταξη και το συγκεκριμένο δικαίωμα.

Αναφερόμαστε βέβαια στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος με τίτλο ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και μιλάμε για το άρθρο 14 όπου ρυθμίζεται το θεσμικό πλαίσιο, κατοχυρώνεται η ελευθερία και οι εγγυήσεις για τον τύπο. Η σημασία του συγκεκριμένου άρθρου έγκειται στο ότι αρχικά μέσω αυτού και μετέπειτα με άλλες μεθόδους πολλαπλής αποτυπώσεως του λόγου, της γραφής, του ήχου και της εικόνας επιτυγχάνεται η έκφραση και προπάντων η γνώμη. Χωρίς τον τύπο αλλά και των άλλων μέσων μαζικής επικοινωνίας ο πολιτικός και οποιοσδήποτε άλλος ανταγωνισμός είναι πια αδιάνητος, χωρίς αυτά η διάδοση οποιουδήποτε μηνύματος είναι ανέφικτη. Η σημασία τους λοιπόν έγκειται τόσο στην ελευθερία του ατόμου όσο και στην λειτουργικότητα της δημοκρατίας. Συγκεκριμένα ο τύπος αποτελεί απαραίτητο στοιχείο διαμάχης ιδεών και συμφερόντων από την μία και δημοσιότητας και πολιτικού βίου από την άλλη, στοιχεία που αν εκλείψουν αδιαμφισβήτητα κλονίζεται η ίδια η δημοκρατία¹.

1. Π.Δ. Δαγτόδλου (Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα Α' /σελ450,459,460)

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Σύγκριση τύπου και ραδιοτηλεόρασης

Εξαιτίας και της σπουδαιότητας που διαδραματίζει ο τύπος σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και της δύναμης που έχει να διαμορφώνει συνειδήσεις έχει χαρακτηριστεί και ως «τέταρτη εξουσία». Βέβαια ανεξαρτήτως της σπουδαιότητας που έχει η ελευθερία του τύπου αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρξουν κάποιοι περιορισμοί σχετικά με το συγκεκριμένο δικαίωμα, μόνο που αυτοί πρέπει να γίνονται έτσι ώστε να μην προσβάλλουν τον πυρήνα της ελευθερίας του τύπου και να μην υπερβαίνουν το μέτρο του αναγκαίου και του εύλογου².

Έχοντας αυτή την βάση ως δεδομένο προχώρησε και ο αναθεωρητικός νομοθέτης και πρόβη στην μετατροπή της παραγράφου 9 του άρθρου 14, προτού όμως δούμε τους λόγους που ώθησαν την Ζ' αναθεωρητική βουλή στην τροποποίηση της συγκεκριμένης παραγράφου σκόπιμο είναι να ξεκαθαρίσουμε και την θέση που κατέχει ο τύπος από τα άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης μέσα στο Σύνταγμα.

Εδώ βέβαια πρέπει να τονίσουμε ότι κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος υπήρξε έντονη συζήτηση και πρόταση από το κόμμα της κυβερνήσεως τόσο κατά την πρόταση της πρώτης προτείνουσας αναθεωρητικής βουλής όσο και στο σχέδιο αναθεώρησης να περιβληθεί νέα διατύπωση στο άρθρο 15 παράγραφος 1 όπου θα περιλαμβάνονταν οι προστατευτικές ρυθμίσεις περί τύπου και στα ηλεκτρονικά μέσα, εκτός από τις παραγράφους 3,4,6 του άρθρου 14 που λόγω της φύσης τους δεν επιδέχονται εξομίωση³. Η πρόταση αναθεώρησης αποσαφηνίζει το ζήτημα της σχέσης της παραγράφου 14 παράγραφοι 1,2 με το άρθρο 15 παράγραφος 1 χωρίς να μεταβάλλει το περιεχόμενο του άρθρου 15 παράγραφος 2.

Αυτό δηλαδή που γινόταν σαφές ήταν ότι η διαφορά μεταξύ δικαιώματος ίδρυσης επιχειρήσεων τύπου και ραδιοτηλεοπτικών επιχειρήσεων εντοπιζόταν αποκλειστικά του τελευταίου σε καθεστώς διοικητικής άδειας⁴. Όμως εξαιτίας των έντονων ενστάσεων που προβλήθηκαν τελικά οδήγησαν την τότε κυβέρνηση σε υποχώρηση. Ανάμεσα στους λόγους που χρησιμοποιήθηκαν ως επιχειρήματα υπήρξε η ποιοτική διαφορά τύπου και ραδιοτηλεόρασης, ότι η ελεύθερη ίδρυση ραδιοτηλεοπτικών σταθμών θα σήμαινε νομιμοποίηση και επιβράβευση της ραδιοτηλεοπτικής ασυδοσίας, καθώς και ότι αυτό αντίκειται με το άρθρο 15 παράγραφος 2. Βέβαια κατά πολλούς η διατήρηση του αρ.15 παρ. 1 αποτελεί συνταγματικό υπόλειμμα άλλων εποχών, πάντως

το ότι δεν άλλαξε το κείμενο στην τελευταία αναθεώρηση αυτό δεν σημαίνει ότι σε μια επόμενη οι ρυθμίσεις αυτές δεν μπορούν να γίνουν.

Από όλα αυτά που εκτέθηκαν νομίζω ότι γίνεται πλέον σαφές ότι ο συντακτικός νομοθέτης έχει προσδώσει ιδιαίτερη αξία στον θεσμό του τύπου και για αυτό και τον έχει θωρακίσει με ελευθερίες που δεν θέλησε να αποδώσει αλλού.

2. Π.Δ. Δαγτόγλου

Συνταγματικό Δίκαιο/ Ατομικά Δικαιώματα Α'/σελ.461

Αθήνα 1991

3,4.5.Ξ.Ι.Κοντιάδης

Ο Νέος Συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001 σελ.253,258,261

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Οι ελευθερίες και οι θεσμικές εγγυήσεις του τύπου.

Προτού λοιπόν προχωρήσουμε σε οτιδήποτε άλλο είναι χρήσιμο να αναφερθούμε στις εγγυήσεις που παρέχονται στον τύπο από το Σύνταγμα. Μιλάμε φυσικά για την ελευθερία του τύπου που κατοχυρώνεται μέσα στο άρθρο 14 παράγραφος 1, εκεί χαρακτηριστικά κατοχυρώνεται το δικαίωμα του πολίτη να εκφράζει ελεύθερα την γνώμη του και τους στοχασμούς του⁶. Η ελευθερία του τύπου συγκεκριμένα περιλαμβάνει α) την ελευθερία έκδοσης, β) την ελευθερία εκτύπωσης ή παραγωγής και γ) την ελευθερία κυκλοφορίας ή διανομής του κάθε εντύπου⁷.

Ειδικότερα όταν αναφερόμαστε στην ελευθερία της έκδοσης εννοούμε ότι καθένας έχει το δικαίωμα να εκδίδει οποιοδήποτε έντυπο χωρίς να χρειάζεται η σώρευση ειδικών προσόντων στο πρόσωπό του ούτε προηγούμενη άδεια της αρχής. Σχετικά τώρα με την ελευθερία της εκτύπωσης πρόκειται για την δυνατότητα που έχει ο οποιοσδήποτε να ιδρύσει τυπογραφείο, να μην χρειάζεται ούτε εδώ άδεια της αρχής, αλλά και ότι θα είναι ελεύθερη η άσκηση του τυπογραφικού επαγγέλματος χωρίς δηλαδή να τίθενται ειδικά προσόντα και περιορισμοί που να ξεφεύγουν από τα όρια του θεμιτού για την προστασία του πολίτη. Όταν πάλι αναφερόμαστε στην ελευθερία κυκλοφορίας και διανομής σημαίνει ότι δεν μπορεί το κράτος να επεμβαίνει και να επιβάλλει περιορισμούς όπως άδεια από το κράτος για τον διανεμητή εντύπων η επιβολή ιδιαίτερα αυξημένης τιμής πώλησης, ώστε να είναι δυσπρόσιτα από το ευρύ κοινό. Ακόμα εδώ ανήκει και η απαγόρευση από μέρους του κράτους να αξιώνει από όλα τα έντυπα να έχουν την ίδια τιμή πώλησης και να μην μπορούν να καθορίζουν από μόνοι τους μέσα στα πλαίσια του υγιούς και ελεύθερου ανταγωνισμού να διαμορφώνουν τις τιμές που αντιπροσωπεύουν και αποτελεί και έναν από τους λόγους που προτιμούνται από το κοινό τους. Εκτός όμως από την ελευθερία του τύπου που αποτελεί ατομικό δικαίωμα στην αμέσως επόμενη παράγραφο δηλαδή 14{2 κατοχυρώνεται η θεσμική εγγύηση εκ μέρους της πολιτείας της απαγόρευσης της λογοκρισίας. Όταν βέβαια αναφερόμαστε σε λογοκρισία μιλάμε για κάθε είδους προληπτικό μέσο ελέγχου από τα όργανα της διοίκησης για τα χειρόγραφα που πρόκειται να τυπωθούν, τα έντυπα που θα διανεμηθούν ή η κυκλοφορία τους να γίνεται μόνο μετά από άδεια της αρχής. Ουσιαστικά με την λογοκρισία πλήττεται βάνουσα η ελευθερία του τύπου, ενώ όμως κάτι τέτοιο συμβαίνει με τον προληπτικό έλεγχο δεν συμβαίνει με τον μεταγενέστερο, δηλαδή μετά την έκδοση του εντύπου, αλλά αντίθετα θεωρείται απαραίτητος και για αυτό και κατοχυρώνεται συνταγματικά και αναλύεται διεξοδικά στις επόμενες παραγράφους.

6. Γιάννης Κ. Καρακώστας. /Το δικαίο των ΜΜΕ/ με την συνεργασία της Περσεφώνης Ε. Λαμπροπούλου /σελ.19,20,21/Αθήνα 1998

7. Κωνσταντίνος Λ. Γεωργόπουλος/ Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο 12η έκδοση/παρ.344

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Ανάλυση των περιορισμών και ειδικών προσόντων για τον τύπο.

Σχετικά τώρα με τους περιορισμούς πρέπει να πούμε ότι οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 14 αναφέρονται διεξοδικά και περιγράφουν τις ακριβείς περιπτώσεις όπου επιτρέπεται πάντοτε βέβαια μετά την κυκλοφορία του εντύπου. Έτσι παρατηρούμε ότι στην παράγραφο 3 γίνεται αναφορά στους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους επιτρέπεται η κατάσχεση. Συγκεκριμένα επιτρέπεται μόνο για δημοσιεύματα που θίγουν την χριστιανική ή άλλη γνωστή θρησκεία, εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι το παλαιότερο Σύνταγμα δεν αναφερόταν σε άλλη γνωστή θρησκεία παρά προστατευόταν μόνο η χριστιανική. Η καινούργια αυτή προσθήκη μήπως με την αναθεώρηση του 2001. Έπειτα γίνεται αναφορά στο επιτρεπτό της κατάσχεσης για προσβολή που γίνεται στο πρόσωπο του προέδρου της δημοκρατίας στην συνέχεια γίνεται αναφορά για τα δημοσιεύματα που αποκαλύπτουν μυστικά για την σύνθεση των ενόπλων δυνάμεων και τέλος για τα άσεμνα δημοσιεύματα που θίγουν την δημόσια αιδώς. Στην παράγραφο τώρα 4 ρυθμίζονται οι διαδικαστικές διαδικασίες με τις οποίες επιτρέπεται η κατάσχεση, αξιοσημείωτο είναι εδώ να τονιστεί το σύντομο χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο τόσο ο εισαγγελέας όσο και το δικαστικό συμβούλιο πρέπει να αποφασίσουν για την κατάσχεση. Αυτό γίνεται γιατί η ελευθερία του τύπου θεωρείται ένα πολύ σημαντικό συνταγματικό δικαίωμα και για αυτό και όταν γίνεται η στέρησή του πρέπει να έχει θωρακιστεί από τις αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων που πρέπει να λαμβάνονται άμεσα έτσι ώστε να μην υπάρχει το παραμικρό περιθώριο λήψης αδικαιολόγητης απόφασης. Στην συνέχεια στην παράγραφο 6 τονίζεται ότι εάν κάποιος καταδικαστεί μέσα σε μία πενταετία τουλάχιστον τρεις φορές για τα αδικήματα της κατάσχεσης δηλαδή της παραγράφου 3 το δικαστήριο διατάσσει την οριστική ή προσωρινή παύση του εντύπου. Εκτός βέβαια από τα αδικήματα της παραγράφου 3 γίνεται αναφορά και σε

άλλα αδικήματα τα οποία μπορεί να τελεστούν δια του τύπου και ενώ δεν επιφέρουν κατάσχεση θεωρήθηκαν σημαντικά από τον νομοθέτη ώστε να αναφερθεί σε αυτά και να ρυθμίσει και τις κυρώσεις τους μέσα στο Σύνταγμα στην παράγραφο 5. Αναφερόμαστε φυσικά στα αδικήματα που προσβάλλουν την προσωπικότητα του θιγόμενου και επειδή δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που έχουν συμβεί ο αναθεωρητικός νομοθέτης ασχολήθηκε ιδιαίτερα με αυτά και περιφρούρησε την υποχρέωση σεβασμού της προσωπικότητας από τον τύπο. Για αυτό και αξιώνει την άμεση απάντηση σε περίπτωση προσβολής από το έντυπο που διέπραξε την προσβολή.

Έχοντας αναλύσει τους γενικούς περιορισμούς μπορούμε να αναφερθούμε κα στις παραγράφους 7 που αναφέρεται στην αστική και ποινική ευθύνη των αδικημάτων δια του τύπου που ορίζονται από νόμο, να πούμε εδώ ότι η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε από την αναθεωρητική βουλή του 2001, η παλαιότερη διατύπωση έλεγε ότι τα εγκλήματα που τελούνται δια του τύπου είναι αυτόφωρα. Επίσης οφείλουμε να αναφερθούμε στην παράγραφο 8 όπου εκεί τονίζεται ότι νόμος προσδιορίζει τα προσόντα της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Εφόσον λοιπόν έχουμε κάνει μία γενική επισκόπηση των άρθρων του τύπου και έχουμε μία σφαιρική εικόνα για το πώς βλέπει ο συντακτικός νομοθέτης το δικαίωμα του τύπου μπορούμε να προχωρήσουμε με το άρθρο 9 όπου εκεί υπάρχουν οι περισσότεροι περιορισμοί και μάλιστα προστέθηκαν με την αναθεώρηση.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Η διαδικασία της αναθεώρησης

Προτού ασχοληθούμε ειδικά με την αναθεώρηση της παραγράφου 9 πρέπει να σημειώσουμε κάποια πράγματα για την διαδικασία της αναθεώρησης, να καταλάβουμε την σπουδαιότητά της και τους λόγους που η διαδικασία είναι αρκετά αυστηρή. Επειδή αποτελεί μια ιδιαίτερα σοβαρή υπόθεση δεν μπορεί να λαμβάνεται σαν μια απλή τροποποίηση νόμου και για αυτό και πρέπει να γίνεται όταν καθίσταται επιτακτική και σύμφωνα με ένα διαδικαστικό στάδιο που προηγείται κατά το οποίο πρέπει να διαπιστωθεί η αναγκαιότητα της.

Τα στάδια τα οποία ακολουθούνται είναι τα εξής: α) Οι προτάσεις για αναθεώρηση κατατίθενται από πενήντα τουλάχιστον βουλευτές όπου προσδιορίζονται οι διατάξεις προς αναθεώρηση και υποβάλλεται μαζί και αιτιολογική έκθεση. β) Ο πρόεδρος της βουλής συνιστά Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος από την οποία εξετάζονται οι προς αναθεώρηση προτάσεις και τίθεται προθεσμία για την υποβολή της σχετικής έκθεσης. γ) Μετά την υποβολή ή την πάροδο της προθεσμίας οι προτάσεις συζητούνται από την ολομέλεια της βουλής με δύο ψηφοφορίες που απέχουν μεταξύ τους ένα μήνα. Οι ψηφοφορίες είναι ονομαστικές, μάλιστα με σημείωση της ψήφου των βουλευτών ξεχωριστά για κάθε διάταξη, η δεύτερη ψηφοφορία αφορά τις αποφάσεις που εγκρίθηκαν στην πρώτη. Η λήψη της απόφασης λαμβάνεται είτε με την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών είτε των τριών πέμπτων του συνόλου. Η αναθεώρηση διενεργείται από την επόμενη βουλή και όχι από αυτή που την ψήφισε, με μία μόνο ονομαστική ψηφοφορία. Η απόφαση λαμβάνεται είτε με απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών εάν η πρόταση για αναθεώρηση έλαβε την πλειοψηφία των τριών πέμπτων, είτε εάν έλαβε την απόλυτη πλειοψηφία και όχι των 3/5 κατά την πρώτη σύνοδο η αναθεωρητική βουλή μπορεί να αποφασίσει σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών της8.

Εδώ να τονίσουμε ότι η βουλή του 1996 διαπίστωσε την ανάγκη αναθεώρησης με την απόλυτη πλειοψηφία των 3/5 του όλου αριθμού των βουλευτών και κατά την αναθεώρηση ελάχιστες είναι οι διατάξεις που δεν συγκέντρωσαν πλειοψηφία μεγαλύτερη του όλου αριθμού των βουλευτών, το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι υπήρξε ευρεία αποδοχή πολιτικής νομιμοποίησης, πράξη που οπλίζει με ακόμα περισσότερη δύναμη τις αναθεωρημένες διατάξεις. Ακόμα να επισημάνουμε ότι δεν μπορεί να υπάρξει νέα αναθεώρηση προτού περάσει μία πενταετία από την προηγούμενη9.

8.Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος/ Το Σύνταγμα ως βάση της έννομης τάξης
σελ.252-255.

9. Ευάγγελος Βενιζέλος/ Η επικαιρότητα του συνταγματικού φαινομένου και το ελληνικό αναθεωρητικό διάβημα του 2001/Το νέο Σύνταγμα (πρακτικά συνεδρίου για Σ 75/86/01) σελ32,37.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Οι λόγοι που ώθησαν στην αναθεώρηση του 2001

Προκειμένου να μελετήσουμε την παράγραφο 9 πρέπει να εξετάσουμε τους ευρύτερους λόγους που οδήγησαν στην αναθεώρηση του Συντάγματος. Μόνο προσεγγίζοντας το γενικότερο πλαίσιο που οδήγησε στην αναθεώρηση θα μπορέσουμε να συγκεκριμενοποιήσουμε τους ειδικότερους, λόγους που οδήγησαν στην προσθήκη της παραγράφου 9 με την τωρινή της διατύπωση.

Κάθε αναθεώρηση έχει τα χαρακτηριστικά της εποχής της, π.χ. η αναθεώρηση του1975 είχε ως πρώτο της μέλημα την αποκατάσταση της δημοκρατίας, του 1986 στο πλαίσιο του κοινοβουλευτισμού και κατάργηση των υπερεξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ερχόμενοι τώρα στην τελευταία αναθεώρηση πρέπει να πούμε ότι η αναθεωρητική βουλή είχε να αντιμετωπίσει πολλά καινούργια δεδομένα, νέες καταστάσεις της πραγματικότητας που έπρεπε να τις προσδιορίσει, να τις οριοθετήσει και αφού τις περάσει από το κατάλληλο νομικό πρίσμα να τις τοποθετήσει μέσα στο πλαίσιο του Συντάγματος. Με το πέρασμα του χρόνου από την τελευταία αναθεώρηση έγιναν σημαντικές πολιτικοκοινωνικές συγκρούσεις, δημιουργήθηκε μια πάγια πρακτική μεταβολή και πρακτική της νομολογίας που οδήγησαν στην αναγνώριση και ενσωμάτωση

τους μέσα στο αναθεωρημένο Σύνταγμα.

Αποτολμώντας μια σύντομη αναφορά στα ζητήματα τα οποία είχε να αντιμετωπίσει η αναθεωρητική βουλή μπορούμε να αναφερθούμε χαρακτηριστικά στα εξής: α) Την κρίση στην πολιτική διαδικασία και στους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. β) Τα διογκούμενα προβλήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού. γ) Την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας σε μια κοινωνία με έντονο το στοιχείο της παρουσίας αλλοδαπών συμπολιτών μας. δ) Την αλματώδη ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και την ενσωμάτωση πλέον στην ζωή μας της κοινωνίας του διαδικτύου και την ταυτόχρονη ύπαρξη πολλών διλημάτων ηθικού περιεχομένου. ε) Την ευρωπαϊκή ενωσιακή διαδικασία και μέσα από αυτήν την αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης. στ) Την απειλή της δημοκρατικής πολιτικής διαδικασίας από τα ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα. ζ) Την εξάρτηση της πολιτικής συνείδησης και βούλησης του πολίτη από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης¹¹.

Από αυτά εύκολα διαπιστώνει κάποιος ότι τα τελευταία δύο αποτελούν ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα της σημερινής πραγματικότητας και το γνωστικό αντικείμενο της δικής μας αναζήτησης, αυτό με το οποίο και πρόκειται να ασχοληθούμε αμέσως τώρα.

11.Γιώργος Κατρούγκαλος/ Αναθεώρηση των κλασικών δικαιωμάτων και εγγυήσεων/ Το νέο Σύνταγμα (πρακτικά συνεδρίου για το Σ 75/86/01)/ σελ.28,29.
ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Οι ειδικοί λόγοι που οδήγησαν στην αναθεώρηση της παραγράφου 9.

Ο λόγος για την διαπλοκή και την διαφθορά έχει αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής αντιπαράθεσης από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 μέχρι και σήμερα. Αφορμή για την είσοδο στην λεκτική καθημερινότητα των πολιτικών κομμάτων υπήρξε το σκάνδαλο Κωσκοτά, πρώτος δε ο τότε πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Μητσοτάκης εισήγαγε το 1993 στο πολιτικό λεξιλόγιο τον όρο διαπλεκόμενα συμφέροντα και έκτοτε αποτελεί στοιχείο της πολιτικής αντιπαράθεσης Με τον όρο αυτό συνδέθηκε η προσπάθεια μετατροπής της οικονομικής ισχύς σε πολιτική βούληση μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης¹².

Μετά το 1989 που υπήρξε η είσοδος των ιδιωτικών επιχειρήσεων στα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης υπήρξε ιδιαίτερα έντονος ο φόβος ότι θα υπάρξει προσπάθεια επηρεασμού της πολιτικής εξουσίας από τα μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα προς όφελος τους Προκειμένου δηλαδή τα μεγάλα ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα της χώρας να εξασφαλίσουν θετική επιρροή υπέρ των εκάστοτε πολιτικών δυνάμεων της χώρας, μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης που ήλεγχαν, θα χρησιμοποιούσαν τους πολιτικούς ως όργανα τους. Εντελώς απλά και πρακτικά θα γινόταν μια αθέμιτη ανταλλαγή, δηλαδή θα μου δώσεις πολιτική δύναμη θα σου δώσω οικονομική ευρωστία, όλο αυτό βέβαια θα γινόταν εις βάρος των πολιτών, της αξιοκρατίας και γενικότερα θα έπληττε τους δημοκρατικούς θεσμούς της πολιτείας. Γνωρίζοντας την τεράστια δύναμη που διαθέτουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην διαμόρφωση των συνειδήσεων και στην επιρροή των μαζών τώρα πια ξέρουμε ότι οι φόβοι αυτοί υπήρξαν απόλυτα δικαιολογημένοι. Δυστυχώς η πραγματικότητα των τελευταίων χρόνων μας έχει διδάξει ότι τέτοιου είδους συναλλαγές πρέπει να έχουν υπάρξει με αποτέλεσμα να υπάρχει έντονη καχυποψία απέναντι στην πολιτική τάξη.

Εξαιτίας της έντονης ύπαρξης λοιπόν φαινομένων διαπλοκής και αδιαφάνειας τα τελευταία χρόνια η Ζ' αναθεωρητική βουλή προσπάθησε να αντιμετωπίσει αυτό το φαινόμενο όσο αποτελεσματικότερα μπορούσε και να βάλει φραγμό σε όλα αυτά που ταλάνιζαν τον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό κόσμο. Προσπάθησε να αποκαταστήσει την τάξη, να θωρακίσει τους πολιτικούς με την απαραίτητη ελευθερία κινήσεων που χρειάζονται και είναι αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας. Επιπλέον θέλησε να διαχωρίσει τον πολιτικό κόσμο από τα ιδιωτικά συμφέροντα.

12. Ξενοφών Ι. Κοντιάδης/ Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση./ σελ.245,246

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Οι πρώτες προσπάθειες κατά της διαπλοκής

Μέσα στο γενικό αυτό κλίμα αμφισβήτησης και προσπάθειας αποκατάστασης των ισορροπιών η αναθεωρητική βουλή δημιούργησε την παράγραφο 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος. Θέλησε να προσδώσει διαφάνεια στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο συνειδητοποίησε ότι είναι απαραίτητο να διαχωριστεί η ταυτόχρονη επιχειρηματική δραστηριότητα στο πεδίο της πληροφόρησης και στον δημόσιο

τομέα καθώς βέβαια και η ανάθεση του ελέγχου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων σε ανεξάρτητη αρχή¹³. Εδώ βέβαια πρέπει να τονίσουμε ότι η ανάγκη αυτή για πάταξη της διαπλοκής και ενδυνάμωση της διαφάνειας είχε γίνει ορατή από καιρό και για αυτόν ακριβώς τον λόγο είχε δημιουργηθεί και ο νόμος 2325/1995 (ΦΕΚ Α' 159/03.08.1995) «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις». Ο οποίος παρά τις ατέλειές του αποτέλεσε μια πρώτη προσπάθεια διαχωρισμού της ταυτόχρονης επαγγελματικής δραστηριοποίησης στον χώρο των δημοσίων έργων και της πληροφόρησης. Επίσης τόσο με το νόμο 2328/1995 όσο και με το προεδρικό διάταγμα 310/1996 αλλά και μετέπειτα με τον νόμο 3051 /2002 διευρύνθηκαν οι αρμοδιότητες του εθνικού συμβουλίου ραδιοτηλεόρασης που είχε ιδρυθεί με τον νόμο 1866/1989 με τον οποίο και επιτράπηκε και η ιδιωτική ραδιοτηλεόραση.

Έχοντας λοιπόν αυτά ως βάση γίνεται ακόμα πιο σαφές ότι είχε καταστεί επιτακτική ανάγκη οι τροποποιήσεις που είχαν αρχίσει να γίνονται σε επίπεδο νόμου για την πάταξη της διαπλοκής να κατοχυρωθούν και σε συνταγματικό επίπεδο. Έτσι λόγω της τυπικής υπεροχής του Συντάγματος θα αποκτούσε η προσπάθεια θωράκισης της διαφάνειας ιδιαίτερο κύρος και δύναμη αλλά και θα καθιστούσε σαφές την θέληση της εκτελεστικής εξουσίας να καταπολεμήσει την διαφθορά και έτσι να επανακτήσει την χαμένη αξιοπιστία της απέναντι στους απλούς πολίτες.

Μέσα λοιπόν σε αυτό το παραχώδες πλαίσιο και στον αγώνα κατά της διαπλοκής συγκρούστηκαν οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας προκειμένου ο αγώνας κατά της διαπλοκής να οριοθετηθεί και να πάρει την τελική διατύπωση που έχει μέσα στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 η παράγραφος 9 του άρθρου 14.

13. Ξενοφών Ι. Κοντιάδης/ Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση / σελ.249,250

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Πως έφτασε η αναθεωρητική βουλή στην τελική διατύπωση της παραγράφου 9.

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε το πώς τελικά κατέληξε η αναθεωρητική βουλή στην συγκεκριμένη διατύπωση και να την επιλέξει ανάμεσα στις άλλες προτάσεις που διατυπώθηκαν πρέπει να μεταφερθούμε στο κλίμα εκείνων των ημερών και να δούμε τις συζητήσεις που έγιναν μέσα στην βουλή, πολύτιμος σύμβουλος για ένα τέτοιο εγχείρημα αποτελούν τα πρακτικά της βουλής.

Προτού καταλήξουν στην επιλογή της συγκεκριμένης διάταξης υπήρξαν εκτεταμένες συζητήσεις και συγκρούσεις μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, σε αυτό όμως το σημείο οφείλουμε να αναφερθούμε στην διατύπωση που πρότεινε ο γενικός εισηγητής της πλειοψηφίας Ευάγγελος Βενιζέλος. Η πρόταση αναθεώρησης είχε ως εξής: «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά όπως ο νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής, όπως ο νόμος ορίζει¹⁴».

Μετά από έντονες συζητήσεις ενσωματώθηκε στην έκθεση της επιτροπής η παράγραφος 11 του άρθρου 1 του νόμου 2328/1995 επί το αυστηρότερο. Έτσι η νέα διατύπωση είχε ως εξής: «Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσω ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημοσίου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου καταλαμβάνει κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες χαρτοφυλακίου. Νόμος ορίζει τις ειδικότερες ρυθμίσεις, τις κυρώσεις καθώς και τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής των καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων¹⁵».

Είναι προφανές ότι η νέα πρόταση υπήρξε σαφώς πιο λεπτομερειακή από την αρχική, πάντως πολλοί άσκησαν έντονη κριτική απέναντι στη νέα διάταξη ισχυριζόμενοι ότι η τόσο λεπτομερειακή αναφορά δεν άφηνε περιθώρια μελλοντικής τροποποίησης και ότι οι λεπτομέρειες θα έπρεπε να προσδιοριστούν με έναν εκτελεστικό νόμο και όχι μέσα στο Σύνταγμα. Επίσης υποστηρίχθηκε ότι ο νόμος πάνω στον οποίο στηρίχθηκε δεν είχε καταφέρει να πατάξει την διαπλοκή και ότι εάν δεν επιτυγχάνονταν κάτι τέτοιο με το Σύνταγμα θα κινδυνεύαμε να εξευτελίσουμε την ανώτατη ιεραρχικά τυπική εξουσία. Ακόμα δέχθηκε κριτική ως προς το ότι η νέα διάταξη με την επιβολή των μέτρων της σε κάθε μέτοχο περιόριζε υπερβολικά την οικονομική ελευθερία και στο ότι δεν θεσπίζονταν κυρώσεις σε περίπτωση μη εφαρμογής τους έτσι ώστε να καθίστατο αποτελεσματική.

14,15. Ξενοφών Ι Κοντιάδης/ Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση /σελ267,268-270.

Τελικά προκειμένου να συγκεραστούν οι αντικρουόμενες απόψεις μετά την συζήτηση της ολομέλειας της Ζ' αναθεωρητικής βουλής εγκαταλείφθηκε ο όρος για κάθε μέτοχο που αντικαταστάθηκε με τον βασικό μέτοχο και προστέθηκε και παράγραφος που αναφερόταν στις κυρώσεις που θα υφίσταντο αυτοί οι οποίοι δεν θα εφαρμόζαν τις νέες διατάξεις. Έτσι μετά από αρκετές διαφωνίες κατέληξε η αναθεωρητική βουλή στο κείμενο το οποίο γνωρίζουμε μέσα στο αναθεωρημένο Σύνταγμα. Για να καταλάβουμε όμως γιατί δημιουργήθηκαν τόσες εντάσεις και έντονες αψιμαχίες προτού βρεθεί μια κοινά αποδεκτή από όλους λύση πρέπει να θυμηθούμε ότι βρισκόμασταν σε μια περίοδο όπου κυριαρχούσε ο αγώνας κατά της διαπλοκής και όλοι διεκδικούσαν τον τίτλο του πολέμιου της. Αλλά και ότι το εγχείρημα του να μπει μια διάταξη κατά της διαπλοκής μέσα στο κείμενο του Συντάγματος αποτελούσε μια παγκόσμια πρώτη που σαφώς και έπρεπε να αντιμετωπιστεί με έντονο προβληματισμό και αμφισβήτηση προτού επιλεγεί η πιο ορθή επιλογή για τα δεδομένα της συγκεκριμένης ιστορικής πραγματικότητας.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι από αρκετούς αμφισβητήθηκε η ορθότητα του να μπει μέσα στο Σύνταγμα μια διάταξη κατά της διαπλοκής και πολύ περισσότερο μια τόσο λεπτομερειακή περιγραφή της συγκεκριμένης διάταξης.

Εδώ όμως πρέπει να πούμε ότι για το αν τελικά έγινε σωστή επιλογή ή όχι είναι ο ίδιος ο χρόνος που στο πέρασμά του φανερώνει το λάθος ή σωστό της επιλογής. Κατά την προσωπική μου άποψη και με το συνεχώς αυξανόμενο πρόβλημα της διαπλοκής και την προσαρμογή που γίνεται στην επικαιρότητα μας για την πάταξη της με νέο πλέον νόμο θεωρώ ότι η επιλογή της αναθεωρητικής βουλής να τοποθετήσει μέσα στο κείμενο του Συντάγματος την προσπάθεια κατά της διαπλοκής θωράκισε περισσότερο τον αγώνα και επέτρεψε πλέον στον μετέπειτα νομοθέτη έχοντας ένα γερό έρεισμα, δηλαδή την τυπική υπεροχή του Συντάγματος, να προχωράει στις οποιοσδήποτε τροποποιήσεις που κρίνει αναγκαίες ότι πρέπει να γίνονται στους εκτελεστικούς νόμους με το πέρασμα του χρόνου, ώστε να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα και στις ανάγκες της πραγματικότητας. Αν και νομίζω ότι τώρα πια δεν αμφισβητείται τόσο έντονα πλέον το ορθό ή μη της ενσωμάτωσης στο Σύνταγμα της διάταξης κατά της διαπλοκής αλλά το κατά πόσο είναι σωστοί και εφαρμόσιμοι οι εκάστοτε εκτελεστικοί νόμοι που προτείνονται από την εκάστοτε κυβέρνηση που αναλαμβάνει κάθε φορά αυτό το δύσκολο εγχείρημα.

Ανάλυση της παραγράφου 9 κατά εδάφιο

Έχοντας πλέον μια γενική βάση για το πώς έφτασε η αναθεωρητική βουλή στην διατύπωση της παραγράφου 9 μπορούμε να προχωρήσουμε σε μια λεπτομερειακή ανάλυση της πέρα από την γραμματική της ερμηνεία. Σκοπός μας είναι να καταφέρουμε να προσεγγίσουμε ιστορικά, συστηματικά και τελεολογικά την παράγραφο 9 προκειμένου να μπορέσουμε να συλλάβουμε καλύτερα την αληθινή βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη. Ξεκινώντας λοιπόν το εγχείρημα αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι η παράγραφος 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος χωρίζεται σε επτά εδάφια από αυτά τα τέσσερα πρώτα επιδιώκουν να αποσαφηνίσουν τον ρόλο της διαφάνειας σε όλα τα μέσα ενημέρωσης και να προσδιορίσουν και να διασφαλίσουν την αξία του πλουραλισμού. Ο λόγος που η θέση της έννοιας και της αξίας του πλουραλισμού βρίσκεται αμέσως μετά τον προσδιορισμό της διαφάνειας δεν είναι τυχαίος και αυτό διότι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση ταυτίζεται με τους κανόνες που εγγυώνται την διαφάνεια της ιδιοκτησίας και των μέσων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων πληροφόρησης¹⁶. Στα αμέσως δύο επόμενα εδάφια αποσαφηνίζεται το ποια πρόσωπα καταλαμβάνει η ανάγκη για πλήρη διαφάνεια καθώς και τις απαγορεύσεις που επιβάλλει στα πρόσωπα αυτά προκειμένου να επιτευχθεί ο θεσμός αυτός. Στο τελευταίο δε εδάφιο αναφέρονται οι κυρώσεις που θα επιβάλλονται σε αυτούς που δεν θα συμμορφώνονται με τις ανωτέρω απαγορεύσεις για την εξασφάλιση της διαφάνειας. Έχοντας λοιπόν κάνει μια γενική προσέγγιση του τι ακριβώς περιγράφεται σε κάθε εδάφιο μπορούμε να προχωρήσουμε στην αναλυτική αναφορά για κάθε ένα ξεχωριστά. Αρχίζοντας από το πρώτο εδάφιο όπου προσδιορίζεται ότι πρέπει να προσδιορίζονται τα μέσα χρηματοδότησης και γενικά η οικονομική κατάσταση των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά έχουμε να αναφέρουμε ότι αυτή η αναφορά προϋπήρχε και πριν την αναθεώρηση μόνο που πλέον επεκτάθηκε αυτή η ανάγκη σε όλα τα μέσα ενημέρωσης και πέρα από τον τύπο. Σε αυτό βέβαια το σημείο να τονίσουμε ότι η επέκταση της διαφάνειας σε όλα τα μέσα ενημέρωσης έγινε διότι κατέστη σαφές ότι εξαιτίας της δύναμης των ραδιοτηλεοπτικών μέσων πολλά από τα διαπλεκόμενα συμφέροντα διαδραματίζονταν μέσω αυτών των φορέων ενημέρωσης.

16. Χαράλαμπος Ανθόπουλος / Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων/ σελ25

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Σχόλια πάνω στα εδάφια 2,3,4 σχετικά με την πολυφωνία της παραγράφου 9

Μια από τις πιο σημαντικές αρχές που στηρίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του Συντάγματος αποτελεί η αρχή του πλουραλισμού. Μπορεί να μην κατοχυρώνεται ρητά μέσα στο Σύνταγμα συνάγεται όμως αβίαστα από την παράγραφο 1 του άρθρου 14, την παράγραφο 2 του άρθρου 15 και την παράγραφο 1 του άρθρου 5, έτσι ώστε να θεωρείται ως προϊόν για την αποτελεσματικότητά τους και άρρηκτα συνδεδεμένο με την ερμηνεία τους¹⁷. Προκειμένου όμως να καταλάβουμε καλύτερα την σπουδαιότητα της πλουραλιστικής πληροφόρησης πρέπει να τονίσουμε ότι μόνο εάν υπάρχουν περισσότερες πηγές πληροφόρησης των οποίων ο πολίτης γνωρίζει την πηγή προέλευσής τους πραγματώνεται αποτελεσματικότερα η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας και διάδοσης των ιδεών και πληροφοριών τόσο για τους πληροφορούμενους όσο και για τους πληροφορούμενους¹⁸.

Εκτός όμως από την σπουδαιότητα που διαθέτει γενικά η αρχή της πολυφωνίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την προστασία της διαφάνειας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και για αυτό και επελέγη και από την αναθεωρητική βουλή να τοποθετηθεί πλέον ρητά μέσα στην αναθεωρημένη παράγραφο 9 στα εδάφια 2,3,4. Το γιατί βέβαια διαθέτει τόσο σπουδαιότητα μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό εάν σκεφτούμε πόσο εύκολα ανθίζουν τα διαπλεκόμενα συμφέροντα εάν επικρατούν μονοπωλιακές ή ολιγοπωλιακές καταστάσεις στα μέσα ενημέρωσης και πολύ περισσότερο στις επιχειρήσεις μέσων ενημέρωσης που δραστηριοποιούνται παράλληλα και στον χώρο των δημοσίων έργων. Την ανάγκη λοιπόν για προστασία κατά των διαπλεκόμενων συμφερόντων συνειδητοποίησε και ο αναθεωρητικός νομοθέτης και για αυτό τον λόγο και επέκτεινε την ανάγκη πολυφωνίας που κάλυπτε μόνο τον τύπο στο προηγούμενο Σύνταγμα και στα ραδιοηλεκτρονικά μέσα. Έρευνα για την συνταγματοποίηση της αρχής της πολυφωνίας υπήρξε ο νόμος 2328/1995 που στο άρθρο 10 απαγορεύει την τριπλή συμμετοχή σε μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς και την κατοχή πάνω από 25% ενός φυσικού ή νομικού προσώπου σε τηλεοπτικό σταθμό, όπως και ότι οι απαγορεύσεις αυτές καταλαμβάνουν και τους συγγενείς στην περίπτωση που δεν μπορούν να αποδείξουν την οικονομική τους αυτοτέλεια. Εύκολα λοιπόν κανείς διαπιστώνει ότι η αναθεώρηση είναι ο νόμος επί το αυστηρότερο αφού δεν επιτρέπει στους συγγενείς να αποδεικνύουν την οικονομική τους αυτοτέλεια.

17,18,19. Χαράλαμπος Ανθόπουλος I Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων/ σελ. 1,17,9

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Αρχική προσέγγιση των εδαφίων 5,6 της παραγράφου 9

Έχοντας κάνει μια αρχική αναφορά στο θέμα της οικονομικής αυτοτέλειας των συγγενών από την σκοπιά της προστασίας της πλουραλιστικής πληροφόρησης μπορούμε να προχωρήσουμε σε μια ειδικότερη μελέτη ενός από τα πιο σημαντικά εδάφια της αναθεώρησης και παράλληλα πιο αμφιλεγόμενου ως προς την ερμηνεία τους ιδίως στις μέρες μας εν αναμονή της κατάθεσης και ψήφισης του νέου νόμου κατά της διαπλοκής.

Αναφερόμαστε φυσικά στο εδάφιο 6 το οποίο όμως συνδέεται άρρηκτα και είναι η συνέχεια του εδαφίου 5, για αυτό και η μελέτη μας θα ξεκινήσει με αυτή την σειρά.

Στο εδάφιο 5 λοιπόν για πρώτη φορά γίνεται αναφορά για τις απαγορεύσεις που υφίστανται μεταξύ ιδιοκτητών, εταιρών, βασικών μετόχων και διευθυντικών στελεχών των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των ιδίων αυτών προσώπων να αναλαμβάνουν έργα έναντι του δημοσίου. Έχοντας καταλάβει ο αναθεωρητικός νομοθέτης τα μεγάλα διαπλεκόμενα συμφέροντα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ αυτών των τομέων οικονομικής και δραστηριότητας και ότι η πάταξη τους αποτελούσε πρωταρχικό μέλημα για την εξυγίανση της κοινωνικής ολότητας αποφάσισε να λάβει δραστηρικά μέτρα και να δώσει τις απαραίτητες εγγυήσεις που χρειάζονταν μέσω του Συντάγματος. Εδώ βέβαια πρέπει να διευκρινίσουμε ότι μέσω του νόμου 2328/1995 είχε γίνει μια προσπάθεια διαλεύκανσης της καταστάσεως όμως το νομοθετικό ασυμβίβαστο λειτουργούσε μόνο προς την κατεύθυνση της απαγόρευσης δραστηριοποίησης στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης εφόσον κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο αναλάμβανε έργα έναντι του δημοσίου, δεν λειτουργούσε λοιπόν ως προς την αντίθετη κατεύθυνση και έτσι δεν στάθηκε ικανός να καταπολεμήσει την διαπλοκή²⁰.

Ένας ακόμα λόγος που ο συγκεκριμένος νόμος κρίθηκε ανεφάρμοστος ήταν μέσω της απόδειξης της

οικονομικής αυτοτέλειας οι μεγάλες οικονομικά οικογένειες κατάφερναν να δραστηριοποιούνται παράλληλα και στους δύο χώρους τόσο των μέσων ενημέρωσης όσο και των έργων του δημοσίου. Επίσης οι διατάξεις για την κατοχύρωση της πολυφωνίας δεν μπόρεσαν να επιβληθούν εφόσον με τον ίδιο τρόπο οι συγγενείς κατάφερναν να ελέγχουν περισσότερο από 25% των τηλεοπτικών σταθμών.

20. Ξενοφών Ι. Κοντιάδης /Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001 /σελ 288

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Προβληματισμοί που διατυπώθηκαν σχετικά με τα εδάφια 5,6 της παραγράφου 9.

Προχωρώντας σε μια πιο λεπτομερειακή προσέγγιση του εδαφίου 5 διαπιστώνουμε τα μεγάλα προβλήματα που κρίθηκε να αντιμετωπίσει η αναθεωρητική βουλή, από πολλούς θεωρήθηκε ότι η διάταξη αυτή σε συνδυασμό με την επακόλουθη απαγόρευση απόδειξης της επιχειρηματικής αυτοτέλειας εκ μέρους των παρένθετων προσώπων αποτελούσε υπέρμετρη δέσμευση της επαγγελματικής ελευθερίας και της αρχής του ελεύθερου ανταγωνισμού. Όμως η μεγάλη ανάγκη για εξαφάνιση της διαπλοκής μεταξύ πολιτικής εξουσίας και οικονομικών συμφερόντων και μη εμφάνισης ξανά φαινομένων νεκρού γράμματος όπως με τον νόμο 2328/1995 ανάγκασε την αναθεωρητική βουλή να υπογραμμίσει emphaticά την ανάγκη προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος και για αυτό να υπάρξει αμείλικτη μέσω ενός αυστηρού και λεπτομερειακού Συντάγματος²¹. Άλλωστε θεωρώ ότι δεν πρέπει να κρίνουμε το αναθεωρημένο Σύνταγμα τόσο αυστηρά καθότι δεν έχει σκοπό με τις αναθεωρημένες διατάξεις να πλήξει τον πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλά αντίθετα να τα ενισχύσει και να τα διασφαλίσει καλύτερα μέσα από δημοκρατικούς μηχανισμούς ελέγχου που θα έχουν ως σκοπό να τα διαφυλάξουν από ακραίες ερμηνείες και παραβιάσεις. Ένας τέτοιος άλλωστε θεσμός είναι και το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης το οποίο και μετά το προεδρικό διάταγμα 310/1996 μέσω του τμήματος ελέγχου διαφάνειας είχε ως πρωταρχικό μέλημα την έκδοση πιστοποιητικών διαφάνειας προκειμένου να μην συνδέονται τα μέσα ενημέρωσης με τα δημόσια έργα. Μια ανεξάρτητη αρχή που μετά από την αναθεώρηση θα αναλάμβανε με τα νέα δεδομένα πλέον και την ενίσχυση του ρόλου της μέσα από το αναθεωρημένο άρθρο 15 παράγραφος 2 και σύμφωνα την βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη να εξασφαλίσει τις πολυπόθητες ισορροπίες και να καταπολεμήσει τα φαινόμενα της διαπλοκής όπως είχαν πλέον διαμορφωθεί.

Ένα από τα πιο δύσκολα σημεία προσέγγισης του εδαφίου 5 τα χρόνια μετά την αναθεώρηση υπήρξε ο προσδιορισμός του όρου του βασικού μετόχου, άλλοι υποστήριζαν ότι πρέπει να έχει την ίδια ερμηνεία με τον νόμο 2328/1995 δηλαδή άνω του 2,5% του μετοχικού κεφαλαίου και άλλοι ότι έπρεπε να προσδιοριστεί με νέα αξιολογικά δεδομένα, ανάλογα δηλαδή με τη θέση και την επιρροή που θα ασκούσε ο βασικός μέτοχος στην επιχείρηση. Τελικά αυτό ρυθμίστηκε όπως και πολλά άλλα θέματα για τα οποία υπήρξε έντονος προβληματισμός μέσω του εκτελεστικού νόμου 3021/2002.

21. Κώστας Χ. Χρυσογόνο/ Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα (2η έκδοση αναθεωρημένη) σελ. 291.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Ανάλυση των εδαφίων 5, 6 της παραγράφου 9 και από την σκοπιά του νόμου 3021/2002.

Έχοντας αναφερθεί στους προβληματισμούς πάνω στο εδάφιο 5 μπορούμε να προχωρήσουμε στον έλεγχο και στο νόημα του εδαφίου 6 και κατόπιν να επανέλθουμε με τις ρυθμίσεις του νόμου 3021/2002 που ερμήνευσαν τα επίμαχα εδάφια αλλά και να ασχοληθούμε και με την αξιολόγηση του συγκεκριμένου νόμου. Αξιοσημείωτο σχετικά με το εδάφιο 6 είναι ότι για πρώτη φορά εισήχθη στο γράμμα του Συντάγματος μια απαγορευτική διάταξη που να καταλαμβάνει συγγενείς και εξαρτημένα νομικά πρόσωπα προκειμένου να ενισχυθεί η απαγόρευση κατά των αρχικών προσώπων που αποσκοπούσε να πλήξει πρωταρχικά η παράγραφος 9 και συγκεκριμένα το εδάφιο 5. Αυτό που γίνεται άμεσα αντιληπτό και συμπεραίνεται και από την αναφορά που έχουμε κάνει προηγουμένως, σχετικά με την έκταση και τις μορφές της διαπλοκής, είναι ότι προκειμένου να καταπολεμηθεί το τόσο έντονο φαινόμενο και να μην υφίστανται τα γνωστά παράθυρα

διευκόλυνσης η αναθεωρητική βουλή υπήρξε αυστηρή και σε τρίτα πρόσωπα άμεσα συνδεδεμένα με τα αρχικά χωρίς να τους αφήνει περιθώρια εικονικής αυτονομίας προκειμένου να εξυπηρετήσουν στην ουσία τα συμφέροντα της οικογενείας.

Είναι σαφές ότι και στην προκειμένη περίπτωση υπήρξαν έντονες αντιδράσεις και σαφείς κατηγορίες για υπέρμετρη καταπάτηση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας κατά το άρθρο 5 παράγραφος 1 του Συντάγματος. Μέσα σε αυτό το πνεύμα και προκειμένου να ισορροπηθούν οι έντονες αντιρρήσεις διαμορφώθηκε και ο νόμος 3021/2002 ο οποίος και προσδιόρισε τόσο την έννοια του βασικού μέτοχου όσο και το αν τα παρένθετα πρόσωπα του εδαφίου 6 δικαιούνται αποδείξεως της οικονομικής τους αυτοτέλειας ή όχι. Στην προκειμένη περίπτωση ο εκτελεστικός νόμος 3021/2002 «Περιορισμοί στην σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης» προσδιόρισε τον όρο βασικό μέτοχο στην παράγραφο 1 εκτός όλων των άλλων ως τον μέτοχο που κατέχει τουλάχιστον το 5% του μετοχικού κεφαλαίου και όρισε στην παράγραφο 2 ότι τα παρένθετα πρόσωπα, δηλαδή συγγενείς απεριόριστα σε ευθεία γραμμή και έως τον τέταρτο βαθμό εκ πλαγίου καθώς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που χωρίς να είναι μέτοχοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και επιρροή στην λήψη αποφάσεων, θεωρούνται αυτά τα οποία δεν μπορούν να αποδείξουν την οικονομική τους αυτοτέλεια. Έτσι με τον εκτελεστικό νόμο 3021/2002 δόθηκε ξανά το νόημα που είχε δοθεί και με τον νόμο 2328/1995 σχετικά με την οικονομική αυτοτέλεια των παρένθετων προσώπων, τώρα το κατά πόσο αυτή η διάταξη είναι σύμφωνη με το εδάφιο 6 της παραγράφου 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος είναι κάτι με το ποίο θα ασχοληθούμε αμέσως μετά και αφού ολοκληρώσουμε την αναφορά μας σε όλα τα εδάφια της παραγράφου, καθότι πρόκειται για ένα θέμα το οποίο επί των ημερών μας έχει πυροδοτήσει ποικίλα σχόλια και έντονους προβληματισμούς τόσο στον νομικό κόσμο όσο και στην δικαστική και πολιτική εξουσία.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Ανάλυση του εδαφίου 7 της παραγράφου 9

Στο τελευταίο εδάφιο του της παραγράφου 9 του άρθρου 14 του Συντάγματος γίνεται αναφορά για τις κυρώσεις που θα υφίστανται αυτοί οι οποίοι δεν θα εμπόδισαν και δεν θα συμμορφώνονταν με τα ασυμβίβαστα τα οποία και έθεσε ο αναθεωρητικός νομοθέτης στα άνωθεν εδάφια. Συγκεκριμένα ορίστηκε ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης οι κυρώσεις θα φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας και την ακύρωση της σύμβασης οι ειδικότερες βέβαια ρυθμίσεις θα αναφέρονται στον σχετικό νόμο. Προτού όμως αναφερθούμε στις σχετικές ρυθμίσεις που υπάρχουν στον νόμο 3021/2002 είναι αξιόλογο να τονίσουμε την σπουδαιότητα αυτού του εδαφίου, που μπήκε μετά από εκτενέστατο διάλογο κατά την διαδικασία της αναθεώρησης, διότι έτσι φαίνεται από το ίδιο το Σύνταγμα οι κυρώσεις που κάποιος μη νομοταγής θα υφίστανται, διαφαίνεται λοιπόν η αποφασιστικότητα της πολιτικής κατά της διαπλοκής και δίνεται η δυνατότητα στον απλό νομοθέτη να προχωρήσει στις σχετικές ρυθμίσεις έχοντας ένα πολύ καλό σημείο αναφοράς.

Σκόπιμο λοιπόν τώρα είναι να αναφερθούμε στις κυρώσεις που επιβάλλει ο εκτελεστικός νόμος 3021/2002 στο άρθρο 5, συγκεκριμένα: Συγκεκριμένα το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης ασκώντας τον έλεγχο αν διαπιστώσει ασυμβίβαστο μπορεί αρχικά να επιβάλλει πρόστιμο εκατό τοις εκατό του κεφαλαίου ή της αξίας του εξοπλισμού της επιχείρησης μέσω ενημέρωσης. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης ανάκλησης της άδειας ή διακοπή της λειτουργίας. Γενικά το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης μπορεί να επιβάλλει ανάμεσα στα άλλα και πρόστιμο δεκαπλάσιο των ονομαστικών αξιών των μετοχών του προσώπου που δεν συμβιβάζεται και σε περίπτωση υποτροπής το εικοσάπλάσιο και σε περίπτωση που πάλι δεν συμμορφώνεται εντός τριών μηνών να θεωρούνται άκυρες οι μετοχές που αυτός κατέχει. Επίσης αντίστοιχες ποινές προβλέπει και για αυτούς που οι μετοχές τους είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο αξιών, ανεξάρτητα πάντως από αυτές τις διοικητικές κυρώσεις μπορεί να επιβληθούν και αστικές και ποινικές. Χρήσιμο είναι να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι πρώτη φορά κατοχυρώθηκαν κυρώσεις για την περίπτωση του ασυμβίβαστου οι προηγούμενες κυρώσεις του νόμου 2328/1995 αναφερόντουσαν γενικά σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την ισχύουσα νομοθεσία και όχι συγκεκριμένα για το ασυμβίβαστο σε περίπτωση εμπλοκής ενός φυσικού ή νομικού προσώπου παράλληλα με τον χώρο των μέσων ενημέρωσης και της ανάληψης έργων έναντι του δημοσίου. Εδώ να τονίσουμε ότι στον εκτελεστικό νόμο 3021/2002 γίνεται αναφορά και για ακύρωση της σύμβασης σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Γενική αναφορά στις ρυθμίσεις του νόμου 3021/2002

Προτού προχωρήσουμε στα προβλήματα τις επικαιρότητας είναι σκόπιμο να κάνουμε μια πιο λεπτομερειακή αναφορά στις ρυθμίσεις του νόμου 3021/2002 προκειμένου να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας ή μη του συστήματος και έτσι να αντιληφθούμε τα αναφεύμενα προβλήματα της σημερινής

πραγματικότητας. Στο σημείο αυτό πρέπει να προσδιορίσουμε κάποιες έννοιες και την θέση και τον τρόπο λειτουργίας του εθνικού συμβουλίου ραδιοτηλεόρασης.

Χαρακτηριστικά στο άρθρο ένα γίνεται εκτενής αναφορά στις ιδιότητες που πρέπει να έχει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο προκειμένου να χαρακτηρίζεται βασικός μέτοχος, ακολουθώντας τις υποδείξεις πολλών προτιμήθηκε η επιλογή και ποιοτικών κριτηρίων για τον χαρακτηρισμό από μια απλή ποσοτική αναφορά σε αριθμό μετοχών. Έτσι βασικός μέτοχος θεωρείται αυτός που επηρεάζει ουσιωδώς στην λήψη των αποφάσεων τα αρμόδια στελέχη για την διοίκηση της εταιρίας, έχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου στην γενική συνέλευση ή μπορεί να ανακαλεί δύο τουλάχιστον μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή ενός εφόσον ασκεί καθήκοντα προέδρου ή αντιπροέδρου ή εντεταλμένου συμβούλου. Επίσης ως βασικός μέτοχος θεωρείται αυτός που συνάπτει συμβάσεις με την εταιρεία από την οποία αυτή αποκτά έσοδα που αντιστοιχούν στο ένα πέμπτο των ακαθάριστων εσόδων της κατά το προηγούμενο έτος, καθώς και τα διευθυντικά στελέχη που ασκούν εκτελεστικές αρμοδιότητες ουσιώδεις για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας. Αυτόνοτο είναι ότι θεωρείται βασικός μέτοχος αυτός που κατέχει την πλειοψηφία των μετοχών αλλά και όπως προαναφέραμε και αυτός που κατέχει τουλάχιστον το 5% των μετοχών.

Για τον προσδιορισμό των παρένθετων προσώπων έχουμε αναφερθεί οπότε χρήσιμο είναι να δούμε τώρα τις αρμοδιότητες του εθνικού συμβουλίου ραδιοτηλεόρασης. Στα άρθρα ένα αλλά και τέσσερα γίνεται αναφορά στο ότι το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης αναλαμβάνει να εκδίδει πιστοποιητικά διαφάνειας σε εταιρείες που αναλαμβάνουν έργα έναντι του δημοσίου που το ποσό ξεπερνά τις 250.000 ευρώ, δηλαδή οφείλει μέσα σε δέκα μέρες να διαπιστώσει αν συντρέχει ασυμβίβαστη ιδιότητα στα πρόσωπα που επιθυμούν να αναλάβουν το έργο και αν όχι να εκδώσει το αντίστοιχο πιστοποιητικό προκειμένου να προχωρήσει η ανάθεση του έργου. Εάν υπάρχει πρόβλημα για την διασταύρωση των στοιχείων το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης μπορεί να παρατείνει την έκδοση του πιστοποιητικού για άλλες δέκα μέρες, εάν δεν εκδώσει και τότε το πιστοποιητικό ή δεν το απορρίψει η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να καταρτίσει την δημόσια σύμβαση. Οποιοσδήποτε διαφορές προκύψουν για πράξεις ή παραλείψεις του εθνικού συμβουλίου ραδιοτηλεόρασης οι έχοντες έννομο συμφέρον μπορούν να προσφύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚ'Η Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Προβλήματα που έχουν ανακύψει με τον νόμο 3021/2002

Ο νόμος αυτός παρότι θεοπίσθηκε προκειμένου να καταπολεμήσει τα φαινόμενα της διαπλοκής δυστυχώς σε σύντομο χρονικό διάστημα αποδείχτηκε ότι δεν μπόρεσε να εκτελέσει το δύσκολο αυτό έργο. Ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους δεν μπόρεσε να ελέγξει το πρόβλημα στάθηκε η δυνατότητα που παρείχε στα παρένθετα πρόσωπα να αποδεικνύουν την οικονομική τους αυτοτέλεια, μέσω αυτού του παραθύρου διαφυγής κατάφεραν οι ενδιαφερόμενοι που ήθελαν να μετέχουν παράλληλα και στον έλεγχο των μέσων ενημέρωσης όσο και στα έργα του δημοσίου να χρησιμοποιούν τους συγγενείς τους με δικές τους εταιρείες και εφόσον αποδεικνύαν έτσι ότι εκείνοι δεν εξαρτώνταν οικονομικά να αναλαμβάνουν έργα έναντι του δημοσίου, ενώ παράλληλα οι άμεσα ενδιαφερόμενοι ήλεγχαν τα μέσα ενημέρωσης. Βέβαια προτού προχωρήσουμε σε γενικές κατηγορίες να τονίσουμε ότι δεν σημαίνει πάντα ότι όλα τα μέλη της οικογένειας πρέπει να δρουν κάτω από την σκιά των ιδίων συμφερόντων και ότι ποτέ τα τέκνα ή οι σύζυγοι δεν ανεξαρτητοποιούνται. Για αυτό τον λόγο άλλωστε και από πολλούς έχει χαρακτηριστεί ότι εάν δεν επιτρέπεται να αποδεικνύουν τα παρένθετα πρόσωπα την οικονομική τους αυτοτέλεια δεσμεύεται υπέρμετρα η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των συγκεκριμένων ατόμων, χάνει δηλαδή ο πολίτης το συνταγματικό του δικαίωμα του άρθρου 5 παράγραφος ένα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του στον οικονομικό τομέα. Όπως επίσης έχει επισημανθεί ότι μια τέτοιου είδους δέσμευση αντίκειται στις συμβάσεις της ευρωπαϊκής ένωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και αυτόματα δεν μπορεί να σταθεί γιατί σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος αποκτά υπέρτατη ισχύ και καταλύει οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη. Έχουν λοιπόν τεθεί και θέματα υπεροχής των ευρωπαϊκών κανόνων έναντι του ελληνικού Συντάγματος και επειδή είναι ένα πολύ ευαίσθητο θέμα το οποίο ακόμα και τώρα δεν έχει διευθετηθεί πρέπει να το προσεγγίσουμε με ιδιαίτερη προσοχή και να εκθέσουμε τις απόψεις που ακούγονται και τα προβλήματα τα οποία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο πρέπει να αντιμετωπιστούν προς όφελος της κοινωνικής ολότητας.

Προτού όμως εντυφλήσουμε στις αντικρουόμενες απόψεις και μιλήσουμε διεξοδικά για το που βρισκόμαστε σήμερα από άποψη εξελίξεων είναι σκόπιμο να αναφέρουμε και ένα ακόμα πρόβλημα που υπήρξε με τον συγκεκριμένο νόμο και αυτό δεν είναι άλλο από το ότι το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης είχε να αντιμετωπίσει μεγάλο όγκο πιστοποιητικών διαφάνειας εξαιτίας του χαμηλού ποσού από το οποίο έπρεπε να ξεκινά η έρευνά του, δηλαδή των 250.000 ευρώ . Έτσι δεν κατάφερε πάντα να διεκπεραιώνει με τον πιο εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο τις υποθέσεις.

Το καθεστώς της τωρινής πραγματικότητας.

Έχοντας κάνει μια αναφορά για το τι προβλήματα προέκυψαν από το νόμο 3021/2002 και τις αντικρουόμενες απόψεις που έχουν διχάσει την ελληνική κοινωνία μπορούμε να προχωρήσουμε πλέον στα τρέχοντα θέματα που πρέπει να επιληφθούν.

Ξεκινώντας με την υπόθεση της κατασκευαστικής εταιρείας Άκτωρ του ομίλου Ελληνική Τεχνοδομική και το ότι το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης αρνήθηκε να εκδώσει νέα πιστοποιητικό διαφάνειας ισχυριζόμενος ότι ο βασικός μέτοχος Λεωνίδας Μπόμπολας δεν μπόρεσε να αποδείξει την οικονομική του αυτοτέλεια έναντι του πατρός του Γεωργίου Μπόμπολα μεγαλομετόχου στην εφημερίδα Έθνος ξεκίνησε μια έντονη διαμάχη τόσο στο πολιτικό, δημοσιογραφικό, οικονομικό, νομικό και τέλος δικαστικό χώρο προς αναζήτηση της ορθότερης λύσης στο γνωστό θέμα περί συνταγματικότητας ή μη της οικονομικής αυτοτέλειας των παρένθετων προσώπων. Ένα θέμα το οποίο έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις καθότι μετά την αλλαγή κυβερνήσεως μετά τις εκλογές του Μαρτίου του 2004 η νέα κυβέρνηση έχει βάλει ως μέλημα την πάταξη της διαπλοκής και ρίχνει βολές κατά της προηγούμενης ότι με τον συγκεκριμένο νόμο αντί να την καταπολεμήσει την ενίσχυσε. Από την άλλη βέβαια πλευρά η σημερινή αντιπολίτευση μάχεται υπέρ των επιλογών της και ασκεί κριτική στις νέες προτάσεις που προτείνει η σημερινή κυβέρνηση.

Μέσα στο γενικό αυτό κλίμα έντονων αλληλοκατηγοριών και συγκρούσεων έρχεται να προστεθεί και μια δικαστική διαμάχη που έχει ξεκινήσει. Με αφορμή την υπόθεση πιστοποιητικών διαφάνειας το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε από το Δ' τμήμα με την απόφαση στις 16 Νοεμβρίου και ακύρωσε δυο πιστοποιητικά διαφάνειας που είχε εκδώσει το ΕΣΡ και αφορούσε την κατακύρωση του διαγωνισμού στις εταιρείες (Χάγιατ και Ελληνική Τεχνοδομική) καθώς και τα έργα του ΟΣΕ που κατακυρώθηκαν στην εταιρεία (Παντεχνική). Η ακύρωση έγινε γιατί έκρινε τον νόμο 3021/2002 αντισυνταγματικό όσον αφορά την οικονομική αυτοτέλεια των παρένθετων προσώπων, παρέπεμψε δε την υπόθεση στην ολομέλεια του Συμβουλίου που απεφάνθη το ίδιο ότι δηλαδή ο νόμος 3021/2002 είναι αντισυνταγματικός σχετικά με το θέμα της οικονομικής αυτοτέλειας. Επίσης με διαφορά μιας ψήφου το Δ' τμήμα έκρινε ότι δεν χρειάζεται να στείλει προδικαστικό ερώτημα στο ευρωπαϊκό δικαστήριο για το αν είναι το άρθρο 14 παράγραφος 9 του Συντάγματος σύμφωνο με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Σε πλήρη πάλι αντίθεση με την προηγούμενη απόφαση είναι η 93/2004 του Ελεγκτικού Συνεδρίου στις 18 Νοεμβρίου σχετικά με τον έλεγχο νομιμότητας στην κατασκευή του προαστιακού σιδηροδρόμου που είχε ανατεθεί στην κοινοπραξία (Σήμενς-Άκτωρ- Τέρνα) όπου το Ε' τμήμα έκρινε την διάταξη του νόμου 3021/2002 περί αυτοτέλειας των παρένθετων προσώπων συνταγματική. Ωστόσο το ίδιο δικαστήριο με διαφορετικό σχηματισμό Ε' κλιμάκιο είχε συμπλέξει με το ΣΤΕ, καθώς με την 195/2004 πράξη είχε κρίνει ότι ρητά ο συνταγματικός νομοθέτης είχε ορίσει ότι στην κατηγορία παρένθετα πρόσωπα εξ' ορισμού περιλαμβάνονταν οι σύζυγοι και συγγενείς του βασικού μετόχου.

Η δημιουργία νέου νόμου για τον βασικό μέτοχο.

Μέσα στο όλο κλίμα αναταραχής που επικρατεί και εν αναμονή των τελικών δικαστικών αποφάσεων τα δεδομένα ανατρέπονται ξανά για όλους καθότι η κυβέρνηση στις 6 Δεκεμβρίου παρουσίασε τον νέο νόμο που είχε εδώ και καιρό εξαγγείλει ότι θα έφερνε στο προσκήνιο. Σε κοινή συνέντευξη τύπου ο υπουργός Επικρατείας Θεόδωρος Ρουσόπουλος, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Προκόπης Παυλόπουλος και ο υπουργός Δικαιοσύνης Αναστάσιος Παπαληγούρας παρουσίασαν στο Ζάππειο τις αλλαγές που θα επιφέρει ο νέος νόμος σχετικά με τον βασικό μέτοχο.

Τα βασικά σημεία του νέου νόμου είναι τα εξής:

- 1) Βασικός μέτοχος θεωρείται ανεξαρτήτως ποσοστού όποιος Α. Είναι κύριος αριθμού μετοχών που τον κατατάσσουν μεταξύ των δέκα μεγαλύτερων μετόχων της επιχείρησης. Β. Όποιος κατέχει δικαίωμα ψήφου που τον κατατάσσουν ανάμεσα στους δέκα μεγαλύτερους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου της επιχείρησης. Γ. Όποιος είναι κύριος ποσοστού επί του μετοχικού κεφαλαίου ή κάτοχος δικαιώματος ψήφου τουλάχιστον στο 1%, που εκπροσωπήθηκε ή άσκησε το δικαίωμα ψήφου κατά την λήψη της απόφασης της Γενικής Συνέλευσης για την εκλογή ή τη ανάκληση του τελευταίου Διοικητικού Συμβουλίου. Δ. Όποιος καταρτίζει συμβάσεις με την επιχείρηση από την οποία απέκτησε έσοδα που ξεπερνούν το 1/10 ακαθαρίστων εσόδων κατά την προηγούμενη χρονιά. Ε. Σε κάθε περίπτωση όποιος κατέχει το 1% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή είναι κύριος δικαιωμάτων ψήφου σε ποσοστό 1%. ΣΤ. Όποιος είναι κύριος τώσων μετοχών ή διαθέτει τόσα δικαιώματα ψήφου στα νομικά πρόσωπα που μετέχουν στην επιχείρηση αυτή, ώστε αν υπολογισθούν να αναχθούν σε αριθμό μετοχών ή δικαιώματα ψήφου στην επιχείρηση ΜΜΕ, να αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 1% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου στην Γενικά Συνέλευση αυτής.
- 2) Απαγορεύεται στις επιχειρήσεις ΜΜΕ να καταρτίζουν δημόσιες συμβάσεις, καθώς και στα παρένθετα πρόσωπα αυτών. Παρένθετα πρόσωπα θεωρούνται απεριόριστα οι ευθέως συγγενείς και μέχρι τρίτου βαθμού εκ πλάγιου, καθώς επίσης και οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που ενεργούν βάση γενικής ή ειδικής συμφωνίας για λογαριασμό ή καθ' υπόδειξη. Απαγορεύεται και για τις επιχειρήσεις που καταρτίζουν δημοσίων συμβάσεων, εφόσον μετέχουν σε αυτές εταίροι ή βασικοί μέτοχοι ή μέλη οργάνων διοίκησης ή διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων ΜΜΕ. Η απαγόρευση αυτή ισχύει και για τα παρένθετα πρόσωπα αυτών.

- 3) Απαγορεύεται η σύμβαση δημοσίων συμβάσεων με εξωχώριες.
- 4) Στις επιχειρήσεις ΜΜΕ που ελέγχονται από το ΕΣΡ περιλαμβάνονται και οι επιχειρήσεις διανομής τύπου.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

- 5) Θεσπίζεται ως προϋπόθεση συμμετοχής στο διαγωνισμό η κατάθεση υπεύθυνης δήλωσης στο ΕΣΡ περί μη ασυμβίβαστου. Ελέγχεται η υπεύθυνη δήλωση και εκδίδεται το πιστοποιητικό πριν την σύναψη της δημόσιας σύμβασης, βάσει δικαιολογητικών από τα οποία πρέπει να αποδεικνύεται ότι πριν από την κατάθεση της υπεύθυνης δήλωσης έως την υπογραφή της σύμβασης δεν έχει μεταβληθεί η σύνθεση της επιχείρησης που καταρτίζει την δημόσια σύμβαση, με τρόπο ώστε να εμπίπτει στις ασυμβίβαστες ιδιότητες. Προβλέπεται έλεγχος καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης.
  - 6) Το ΕΣΡ τηρεί Μητρώο ΜΜΕ και Μητρώο των εταιρειών που καταρτίζουν δημόσιες συμβάσεις.
  - 7) Το ΕΣΡ ασκεί ελεγκτικές αρμοδιότητες όπως και η επιτροπή ανταγωνισμού.
  - 8) Το ΕΣΡ Εκδίδει το πιστοποιητικό διαφάνειας σε κάθε περίπτωση εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριάντα ημερών.
  - 9) Ονομαστικοποίηση μέχρι φυσικού προσώπου όλων των επιχειρήσεων, ημεδαπών και αλλοδαπών, ανάληψη δημοσίων συμβάσεων που συμμετέχουν σε διαγωνισμούς του Δημοσίου άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ χωρίς καμία εξαίρεση.
  - 10) Προληπτικός έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών, υπηρεσιών άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ.
  - 11) Ενοποιούνται τα όρια ελέγχου επί των δημοσίων συμβάσεων που ασκεί το ΕΣΡ και το Ελεγκτικό Συνέδριο στο ποσό του ενός εκατομμυρίου ευρώ και προβλέπεται υποχρέωση ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου για τις εταιρείες που καταρτίζουν δημόσιες συμβάσεις όταν συμμετέχουν σε διαγωνισμό άνω του ίδιου ποσού.
  - 12) Ακυρότητα της σύμβασης σε περίπτωση που δεν έχει τηρηθεί η διαδικασία του ΕΣΡ. Αυστηρότερες κυρώσεις στα πρόσωπα που εμπίπτουν στις ασυμβίβαστες ιδιότητες για τις δημόσιες συμβάσεις. Λαμβάνεται υπόψη η οικονομική επιφάνεια του προσώπου που εμπίπτει στις ασυμβίβαστες ιδιότητες, εάν ο υπόχρεος του προστίμου δεν το καταβάλει ευθύνεται η επιχείρηση. Εάν κατά την εκτέλεση της σύμβασης διαπιστωθεί ασυμβίβαστο εκπίπτει ο ανάδοχος και καταπίπτει η εγγυητική επιστολή και είναι υπόχρεος να καταβάλει στην αναθέτουσα αρχή την διαφορά που τυχόν προκύπτει από την ανάθεση στον αμέσως επόμενο υποψήφιο.
  - 13) Αναδιοργανώνεται το ΕΣΡ με πρόσληψη προσωπικού εξειδικευμένου με αποκλειστική απασχόληση στο τμήμα ελέγχου διαφάνειας²².
- Όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό πολλά σημεία του νέου νόμου που πρόκειται σύντομα να κατατεθεί στην βουλή για ψήφιση επιφέρουν ρηξικέλευθες τροποποιήσεις σε σχέση με τον προηγούμενο νόμο. Συγκεκριμένα τα βασικά σημεία περί θεώρησης βασικού μετόχου αυτόν που κατέχει το 1% του μετοχικού κεφαλαίου, απαγόρευσης απόδειξης της οικονομικής αυτοτέλειας των παρένθετων προσώπων, ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου των μετόχων και για τις αλλοδαπές εταιρείες, απαγόρευση κατάρτισης σύμβασης με τις εξωχώριες εταιρείες, αύξηση του ποσού από το οποίο θα ελέγχει το ΕΣΡ από 250.000 σε ένα εκατομμύριο ευρώ και την υπαγωγή της διανομής τύπου στον έλεγχο του ΕΣΡ, διαφέρουν ριζικά και για αυτό προκάλεσαν και έντονα θετικά και αρνητικά σχόλια.

22.Εφημερίδα : Απογευματινή, 7 Δεκεμβρίου 2004 /σελ 9

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Αναφορά στα θετικά σχόλια για τον καινούργιο υπό ψήφιση νόμο.

Ο καινούργιος νόμος εισήλθε σε ένα ήδη παραχώδες τοπίο προκειμένου να διευκάνει την κατάσταση, πριν όμως ακόμα ψηφιστεί προκάλεσε ποικίλα σχόλια και δίχασε για άλλη μια φορά τον νομικό και πολιτικό κόσμο για το αν οι ρυθμίσεις που προτείνει είναι οι ορθές ή μη.

Μια μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας δέχτηκε με ανακούφιση τον νέο νόμο και επικρότησε τις αλλαγές πιστεύοντας ότι μόνο με το να εισέλθει ο νομοθέτης σε τόσο διεξοδικές και αυστηρές ρυθμίσεις θα μπορέσει επιτέλους να παταχθεί η διαπλοκή και να κλείσουν όλα τα παράθυρα προς αυτήν. Ιδιαίτερα έγινε ευρέως δεκτή η τροποποίηση σχετικά με τις διευρυμένες αρμοδιότητες του ΕΣΡ και την ανάθεση επίβλεψης για συμβάσεις άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ καθώς και τον αποκλεισμό των εξωχώριων επιχειρήσεων από τις συμβάσεις ,δηλαδή που είχαν την έδρα τους σε φορολογικούς παραδείσους έχοντας τα οικονομικά οφέλη και παράλληλα κατάφερναν εξαιτίας της αυτοτέλειας που εικονικά έδειχναν να αναλαμβάνουν έργα του δημοσίου και την ίδια ώρα ουσιαστικά να ελέγχονται από τις μεγάλες οικονομικά οικογένειες της Ελλάδος που ήταν άμεσα αναμειγμένοι με τα διαπλεκόμενα συμφέροντα. Επίσης πολύ σημαντικές θεωρήθηκαν και οι τροποποιήσεις στον τομέα του αυστηρού ελέγχου κατά το στάδιο της ανάθεσης για το ασυμβίβαστο άλλα και οι ποινές που όντας τόσο αυστηρές αποσκοπούν στην πρόληψη των φαινομένων της διαπλοκής.

Ακόμα με ιδιαίτερη ευχαρίστηση έγινε δεκτό από αρκετούς η πρόεκταση του ασυμβίβαστου και στα παρένθετα πρόσωπα χωρίς την δυνατότητα αποδείξεως της οικονομικής τους αυτοτέλειας, θεωρήθηκε ότι έτσι θα σταματήσουν να συνεχίζουν να εξουσιάζουν κάποιες μεγάλες οικογένειες την πολιτική ζωή της χώρας, θα κλείσει το παράθυρο που άφηνε ανοιχτό ο νόμος 3021/2002 και θα ευθυγραμμιστεί πλέον ο εκτελεστικός νόμος με την παράγραφο 9 εδάφιο 6 του Συντάγματος που αποκλείει τα παρένθετα χωρίς να αφήνει πουθενά

διεξόδους αποδείξεως οικονομικής αυτοτέλειας. Επιπλέον θετική θεωρήθηκε και η ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου των επιχειρήσεων που συνάπτουν συμβάσεις άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ τόσο για τις ημεδαπές όσο και για τις αλλοδαπές επιχειρήσεις, σε αντίθεση με πριν που η ρύθμιση αυτή αφορούσε μόνο τις εγχώριες επιχειρήσεις και για ποσά άνω των 2 εκατομμυρίων ευρώ, έτσι θεωρήθηκε ότι θα καταλαμβάνονταν σε περισσότερα επίπεδα τα σημεία της διαπλοκής. Συγκεκριμένα όπως είπε και ο υπουργός επικρατείας με το νομοσχέδιο προστατεύεται τελικά οικονομικά και πολιτικά ο πολίτης και εντέλει χαλυβδώνεται η δημοκρατία, διασφαλίζεται ότι οι επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης δεν θα χρησιμοποιούνται για την απόσπαση ανταλλαγμάτων από την κρατική μηχανή εις βάρος των συμφερόντων των πολιτών²³. Προτού προχωρήσουμε στον αντίλογο να αναφέρουμε ότι νέος νόμος δίνει περιθώριο τεσσάρων μηνών προσαρμογής στις επιχειρήσεις από την θέση του σε ισχύ.

23. Εφημερίδα :Ελευθεροτυπία 7 Δεκεμβρίου 2004/σελ. 5

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Αναφορά στα αρνητικά σχόλια για τον καινούργιο υπό ψήφιση νόμο.

Στον αντίποδα αυτών που αναφέραμε βρίσκονται τα σχόλια μιας αρκετά μεγάλης μερίδας πολιτών που επισημαίνουν ότι ο καινούργιος νόμος έχει πολλά ανεφάρμοστα σημεία και ότι σε πολλά άλλα οι ρυθμίσεις έρχονται σε σύγκρουση με αρκετές συνταγματικές διατάξεις αλλά και διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου. Αντιδράσεις εκφράστηκαν τόσο από τον επιχειρηματικό κόσμο, που άλλωστε τον αφορά άμεσα άμεσα, αλλά και από τον πολιτικό και νομικό. Εδώ πρέπει να αναφερθούμε στην αντίθεση του προέδρου του ΣΕΒ Οδυσσέα Κυριακόπουλου που χαρακτηριστικά ανέφερε ότι δεν χρειάζονται νόμοι για τον βασικό μέτοχο που το μόνο που προσφέρουν είναι επιπλέον γραφειοκρατία στις επιχειρήσεις και εξέφρασε τις επιφυλάξεις του σχετικά με το καθεστώς που ισχύει στην Ευρώπη²⁴.

Επίσης η αντιπολίτευση δια μέσω του εκπροσώπου τύπου της εξέφρασε μεν την υποστήριξη της σε κάθε προσπάθεια κατά της διαπλοκής όμως τόνισε ότι το συγκεκριμένο νομοσχέδιο δεν δημιουργεί αξιόπιστες λύσεις, είναι κατ'επίφαση αυστηρό στο γράμμα και θα αποδειχθεί ανεφάρμοστο στην πράξη δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο νέων στρεβλώσεων και προβλημάτων στο ελληνικό και ευρωπαϊκό νομικό επίπεδο²⁵. Συγκεκριμένα ανέφερε ο εκπρόσωπος τύπου ότι το θέμα των εξωχώριων δεν αντιμετωπίζεται ουσιαστικά με την εξαίρεση των κοινοτικών, το θέμα της αυτοτέλειας εκκρεμεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας και το θέμα της παράλληλης ελεγκτικής αρμοδιότητας ανάμεσα στο ΕΣΡ και στο Ελεγκτικό Συνέδριο δεν συνάδει με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης για ανάγκη μόνο ανεξάρτητης αρχής στον έλεγχο. Παράλληλα πολλές αντιρρήσεις εκφράστηκαν και στον νομικό κόσμο ισχυριζόμενοι πολλοί ότι με τον νέο νόμο και την απαγόρευση της αυτοτέλειας των παρένθετων δεσμεύεται υπέρμετρα η ελευθερία του πολίτη για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και είναι εκ διαμέτρου αντίθετο με τις θέσεις τις ευρωπαϊκής ένωσης σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου, προτού προχωρήσουμε όμως να αναφέρουμε ότι σχετικά με αυτό το θέμα ρωτήθηκαν και οι υπουργοί κατά την κοινή τους συνέντευξη και ο υπουργός Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ανέφερε ότι ο νέος νόμος είναι σύμφωνος με το Σύνταγμα και άρα οποιοδήποτε διαφορά υπάρχει με το ευρωπαϊκό δίκαιο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη²⁶.

24 Εφημερίδα: Το Βήμα 7 Δεκεμβρίου 2004/σελ. 5.

25 Εφημερίδα: Έθνος 7 Δεκεμβρίου 2004/σελ. 6.

26 Εφημερίδα: Ναυτεμπορική 7 Δεκεμβρίου 2004.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Επιπρόσθετες αντιρρήσεις και προβλήματα που ανέκυψαν στην καθημερινότητα με τα νέα δεδομένα.

Αρκετές τέλες αντιρρήσεις εκφράστηκαν σχετικά με το ότι με τον νέο νόμο αποκόπτονται τα ΜΜΕ από τον ευρύτερο οικονομικό ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο και καθιστά πρακτικά αδύνατη την είσοδο μεγάλων ξένων επιχειρήσεων και επενδύσεων στην Ελλάδα εξαιτίας της ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου που είναι πρακτικά αδύνατη για τις μεγάλες εταιρείες του εξωτερικού. Με αυτό τον τρόπο μειώνεται ο υγιής ανταγωνισμός που είναι προς όφελος όλων. Ακόμα έντονη κριτική έγινε και για το θέμα της μείωσης του ποσοστού από το 5% στο 1% για να θεωρείται κάποιος βασικός μέτοχος. Κάτι τέτοιο υποστηρίχθηκε ότι μπορεί να οδηγήσει σε καταστρατηγήσεις αφού οι ανταγωνίστριες εταιρείες που επιθυμούν να χτυπήσουν την πιο επικρατούσα για ανάληψη μιας δημόσιας σύμβασης αρκεί να αποκτήσουν μέσω μιας άλλης εταιρίας που στην ουσία θα δρα προς όφελός τους και θα δραστηριοποιείται παράλληλα και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης

μετοχές στην ανταγωνίστρια ύψους 1% έτσι ώστε να αποκλείσουν την αντίπαλη εταιρία με το σχετικό ασυμβίβαστο. Επιπρόσθετα επιφυλάξεις εκφράστηκαν και για το θέμα της επιβολής ασυμβίβαστου και στον τομέα της διανομής τύπου υποστηρίζοντας ότι κάτι τέτοιο ήταν περιττό μέτρο και ότι δεν υπάρχει παρόμοιος περιορισμό στον διεθνή χώρο²⁷.

Προτού προβούμε στα τελικά συμπεράσματα για τον νέο νόμο και γενικότερα της έρευνάς μας πρέπει να κάνουμε μια τελική αναφορά στα προβλήματα που υφίστανται στην παρούσα κατάσταση λόγω τόσο της εκκρεμότητας των δικαστικών αποφάσεων και της ψήφισης του νέου νόμου.

Εξαιτίας λοιπόν των δεδομένων που τρέχουν και μεταβάλλονται διαρκώς και το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης βρίσκεται στην δύσκολη θέση σχετικά με το πώς να εκδίδει πιστοποιητικά διαφάνειας, αν και έχει αφήσει αρκετά σε εκκρεμότητα εν αναμονή των νέων εξελίξεων όταν προβαίνει στην έκδοση προβαίνει σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο. Επειδή όμως μια τέτοια κατάσταση δεν ευνοεί κανέναν σκόπιμο είναι να ξεκαθαρίσει σύντομα το τοπίο ώστε να υπάρχει μια κοινή πλέον και σύμφωνα με τα νέα δεδομένα προσέγγιση των φαινομένων κατά της διαπλοκής.

27. Εφημερίδα: Έθνος 7 Δεκεμβρίου 2004/ σελ 2

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Νέα δεδομένα και εξελίξεις με την ευρωπαϊκή ένωση και τις εσωτερικές συγκρούσεις.

Το τελευταίο διάστημα έντονες συγκρούσεις έχουν δημιουργηθεί στον πολιτικό χώρο σχετικά με το νομοσχέδιο με τον βασικό μέτοχο τόσο μεταξύ της κυβέρνησεως με την αντιπολίτευση όσο και μέσα στους χώρους της ίδιας της κυβερνήσεως. Κρίσιμο σημείο συγκρούσεων υπήρξε η επιστολή από την ευρωπαϊκή ένωση που εστάλη στις 17/12/2004 και ανέφερε το μη συμβατό του νόμου περί βασικού μετόχου με το ευρωπαϊκό δίκαιο, η αντιπολίτευση κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι απέκρυψε αυτή την επιστολή. Επίσης μέλη της κυβέρνησεως ανέφεραν εδώ και καιρό τις ενστάσεις τους σχετικά με το θέμα του βασικού μετόχου. Η κυβέρνηση δια του εκπροσώπου της υπουργού επικρατείας απάντησε στις κατηγορίες ότι η επιστολή δεν αφορούσε το νέο νομοσχέδιο που κατατέθηκε στην βουλή στις 20/12/2004 αλλά τον προηγούμενο νόμο. Επίσης έντονος προβληματισμός υπήρξε και με τις θέσεις του κυβερνητικού επιτρόπου κ. Δήμα που υποστήριξε ότι ο νέος νόμος πρέπει να είναι συμβατός με το κοινοτικό δεδομένο, το σχετικό πρόβλημα με την μείωση από το 5% που ήδη δημιουργούσε προβληματισμό στην κοινότητα στο 1%, να υπάρχει αναλογικότητα και να μην προκαλούνται δυσανάλογα προβλήματα με τις βασικές αρχές του ανταγωνισμού της οικονομίας της αγοράς. Στις αιτιάσεις πάλι της αντιπολίτευσης με βάση αυτές τις σκέψεις που δέχτηκε η κυβέρνηση ο κ. Ρουσόπουλος απάντησε ότι ο κ. Δήμας έχει μιλήσει για τις διατάξεις της ευρωπαϊκής ένωσης, για τις εξαιρέσεις από αυτές και ότι οι ρυθμίσεις για τον βασικό μέτοχο θα πρέπει να είναι συμβατές με το Κοινοτικό δίκαιο. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό το τελευταίο διάστημα οι συζητήσεις και αντιπαραθέσεις στον πολιτικό χώρο με το νέο νομοσχέδιο οξύνθηκαν ενόψει και της ευρωπαϊκής επιστολής αλλά και της κατάθεσης του νομοσχεδίου στην βουλή. Η κυβέρνηση πάντως φαίνεται αποφασισμένη να προχωρήσει με το νομοσχέδιο και για αυτό και το κατέθεσε στην βουλή χωρίς τροποποιήσεις, μάλιστα δείχνει ιδιαίτερα σίγουρη ότι με αυτό τον καινούργιο νόμο θα καταπολεμηθεί η διαπλοκή, μια βεβαιότητα βέβαια που αντλεί και από το γεγονός ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας στην ολομέλειά του έκρινε τον προηγούμενο νόμο αντισυνταγματικό.

Εφημερίδα Ναυτεμπορική /10-1-2005, 11-1-2005, 12-1-2005.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Ψήφιση του νομοσχεδίου από την βουλή.

Τελικά στις 20 Ιανουαρίου και μέσα σε ένα έντονο κλίμα αντιδράσεων ψηφίστηκε από την ολομέλεια της

βουλής το νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο. Ο υπουργός Εσωτερικών επέφερε 20 σημαντικές τροποποιήσεις στο νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο. Οι αλλαγές και οι συζητήσεις που διαδραματίστηκαν στην βουλή αναφέρονται αναλυτικά στα πρακτικά της βουλής. Εδώ θα κάνουμε μια απλή αναφορά στις πιο σημαντικές αλλαγές που έγιναν.

Πρώτον θεσπίστηκε διάταξη για τους αχυράνθρωπους την οποία και είχε προτείνει ο βουλευτής του Συνασπισμού Φ. Κουβέλης. Έτσι τα συμβολαιογραφικά έγγραφα ή ιδιωτικά συμφωνητικά που αφορούν την εικονική συμμετοχή προσώπων σε επιχειρήσεις ΜΜΕ ή δημόσιες συμβάσεις είναι άκυρα, με αυτόν τον τρόπο λοιπόν δεν μπορούν να επιτρέψουν τα χρήματα ή οι μετοχές εφόσον ο αχυράνθρωπος δεν το επιθυμεί. Δεύτερη αλλαγή ως ΜΜΕ λογίζονται όλες οι επιχειρήσεις και το ίδρυμα τύπου.

Τρίτον αυστηροποιείται η συμμετοχή εταιρειών αμοιβαίων κεφαλαίων σε μετοχικά κεφάλαια ΜΜΕ ή εταιρειών που συνάπτουν συμβάσεις με το δημόσιο, αυτές οι εταιρείες δεν πρέπει να έχουν ποσοστό συμμετοχής πάνω από 10%.

Τέταρτον το ΕΣΡ μπορεί να πραγματοποιεί ελέγχους αυτεπάγγελα και όχι μόνο μετά από καταγγελία κάποιου ενδιαφερόμενου.

Πέμπτον αφαιρέθηκε η διάταξη που έκρινε ότι αν κάποιος είχε αναλάβει δημόσιο έργο και κρινόταν ότι δεν δικαιούτο το πιστοποιητικό διαφάνειας εξέπιπτε και το υλοποιούσε ο αμέσως επόμενος πλειοδότης. Αν και ο κ. Παυλόπουλος είπε ότι η διάταξη θα επανέλθει στο μέλλον.

Έκτον ξεκαθαρίστηκε ότι το δάνειο από τις τράπεζες δεν θεωρείται οικονομική εξάρτηση της επιχείρησης. Έβδομον δεν θεωρούνται επιχειρήσεις η ΕΡΤ, τα ΜΜΕ που ανήκουν εξολοκλήρου στους ΟΤΑ και στα ΝΠΔΔ. Οι άλλες διατάξεις είναι κυρίως νομοτεχνικού περιεχομένου και δεν αλλάζουν την ουσία των διατάξεων.

Τέλος δόθηκε πάλι η τετράμηνη περίοδος προσαρμογής και συμμόρφωσης των επιχειρηματιών στις νέες διατάξεις.

Αμέσως μετά την ψήφιση άρχισαν οι αντιδράσεις με κύριες αυτές περί μη συμβατότητας με το κοινοτικό δίκαιο, έγινε και η πρώτη προσφυγή στο ευρωπαϊκό δικαστήριο. Η αντιπολίτευση πάλι εκτός των άλλων κατηγορεί την κυβέρνηση ότι ο νόμος δεν θα λειτουργήσει και ότι θα τον καταργήσει όταν βγει αυτή η κυβέρνηση.

Η κυβέρνηση πάλι είναι αποφασισμένη να στηρίξει τον νέο νόμο, με τον οποίο θεωρεί ότι κλείνει κάθε παράθυρο προς την διαπλοκή, και αντικρούει όλες τις κατηγορίες που δέχεται όπως και ότι ο νέος νόμος ψηφίστηκε προκειμένου να εξοντωθούν κάποιοι μεγαλοεπιχειρηματίες.

ΓΕΩΡΓΙΑ – ΜΑΚΑΡΙΑ Σ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΑΠΛΟΚΗ Κ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
(ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ αρ.14 παρ.9 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Επίλογος.

Είναι δεδομένο ότι κάθε νέος νόμος που έρχεται στο προσκήνιο οδηγεί πάντοτε σε αιμαχίες και αντικρουόμενες απόψεις τουλάχιστον στον πολιτικό χώρο που κυριαρχεί έντονα η τάση άσκησης έντονης κριτικής στις προτάσεις που προτείνει η αντίπαλη παράταξη, εδώ βέβαια που μιλάμε και για ένα θέμα με σαφείς νομικές και κοινωνικές προεκτάσεις είναι σίγουρο ότι οι συγκρούσεις επεκτείνονται και σε άλλους τομείς. Το ζητούμενο όμως πάντα είναι η εύρεση της λύσης που θα οδηγήσει πραγματικά στην επίλυση των προβλημάτων που θα έχουν ανακύψει και θα είναι σύμφωνη με τις νομοθετικές επιταγές της πολιτείας μας. Θεωρώ λοιπόν σκόπιμο να πείσουν οι τόνοι και να συλλογιστούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι ότι το ζητούμενο είναι η καταπολέμηση της διαπλοκής και αν αυτός ο νόμος το επιτύχει εν αντιθέσει με τον προηγούμενο τότε ένα μεγάλο βήμα θα έχει επιτευχθεί. Συμφωνώ πάντως με την άποψη ότι δεν αρκεί ένας νόμος να είναι εφαρμόσιμος αλλά σύμφωνος και με τις συνταγματικές επιταγές. Στην προκειμένη λοιπόν περίπτωση και σύμφωνα και με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και με τα δεδομένα του Συντάγματος θα μπορούσαμε να πούμε ότι τουλάχιστον για το θέμα της αυτοτέλειας των παρένθετων προσώπων δεν υπάρχει αναφορά σε δυνατότητα αποδείξεως αυτοτέλειας. Σχετικά τώρα με τις άλλες διατάξεις του νέου νόμου θεωρώ ότι εν καιρώ θα φανούν αν υπάρχουν οι οποιοσδήποτε νομικές ατέλειες. Το θέμα με το οποίο ασχοληθήκαμε είναι ένα από τα πιο σύγχρονα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η ελληνική κοινωνία, σύμφωνα λοιπόν με τις τρέχουσες εξελίξεις, δεν έχουμε παρά να ελπίζουμε και να ευχόμαστε ότι με βάση τα νέα δεδομένα που καθημερινά διαμορφώνονται να καταφέρει τελικά ο νομικός σε συνδυασμό με τον πολιτικό κόσμο να πατάξει τα φαινόμενα της διαπλοκής και να υπάρξει εύρυθμη λειτουργία του κράτους δικαίου μέσα από θεσμούς πλήρους διαφάνειας.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.

Ν. 3021/2002 ΦΕΚ Α' 143/19.6.2002.

(Περιορισμοί στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης.)

Ν.2328/1995 ΦΕΚ Α' 159/03.08.1995.

(Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις.)

Ν.1866/1989 ΦΕΚ Α 222/ 06.10.1989.

(Ίδρυση εθνικού συμβουλίου ραδιοτηλεόρασης και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών.)

Ν. 3051/2002 ΦΕΚ Α 220/20.09.2002.

(Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς διατάξεις

Π.Δ 310/1996 ΦΕΚ' 214/29.08.1996.

(Για τον έλεγχο της διαφάνειας στον ευρύτερο χώρο των ΜΜΕ)

Πηγή πληροφοριών: Η νομοθεσία των ΜΜΕ Ι β' έκδοση /

Ιωάννης Κ. Καράκωστας - Αθανάσιος Δ. Τσεβιάς / Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλα. 2003